

ELTE BTK, OI, Sémi Filológiai és Arab Tanszék, 2012/13, I. (ősi) félév

BMA-VALD-484.02

dr. Iványi Tamás egyetemi docens

K

4 kr

K,13:30–15:00

Műk 4/B 172

Iszlám misztika

Az előadás célja:

Az iszlám misztikus irányzata, a *szúfizmus* nem csupán egy érdekes színfoltja a Közel-Keleten harmadikként létrejött nagy egyistenhívő világvallásnak, hanem közel egy évezreden keresztül szinte az egész muszlim társadalmat átfogó gondolati, szervezeti forma volt, amely egy idő után a mindennapi élet vallásgyakorlatát is meghatározta.

Az iszlám misztika tanegység célja az, hogy először is elhelyezze az iszlám misztikát a misztikus vallási irányzatok között, rövid összevetéssel élve a keresztény misztikával, aztán meghatározza a helyét az iszlámon belül, érintve futólag a külső hatások kérdését, majd áttekintést adjon az iszlám misztika, a szúfizmus kialakulásáról, fejlődéséről a VIII–XII. század között. Beszélünk az órán a legfontosabb eszmei kérdésekről, amit művelői a szúfizmus tudományának neveznek, és az ún. szúfi útról, amely a misztikus megismeréshez és az isteni szerelem elnyeréséhez szükséges gyakorlati tennivalókat tartalmazza.

A félév tananyaga addig tart, amíg a XIII. századot követően ki nem alakulnak a szúfi utak vagy testvériségek, amelyeket a nyugati hagyomány és tudomány leggyakrabban a „dervisrendek” elnevezéssel illet. Ennek a napjainkig tartó története már a második félév anyagát képezi.

A jegyszerzés feltételei:

Annak ellenére, hogy előadás, a kurzus látogatásköteles, minden órán katalógust tartunk. Ez alól felmentést csak egyénileg és nagyon indokolt esetben, megoldhatatlan óraütközés esetén lehet kapni. A hiányzás csak az érvényes szabályzatok szerint elfogadható.

A kötelező tananyag azt a tankönyvet jelenti, amelyből a vizsgára fel kell készülni. Ezen kívül az órán elhangzottakat is kell tudni, amennyiben azok kiegészítik a tankönyvben foglaltakat. Aki felmentést kapott az óralátogatás alól, az ajánlott szakirodalomnak a félév végén kijelölendő részeiből vizsgázik a tankönyvön kívül.

A tervezett tanmenet:

1. óra: Általában a misztikáról, annak főbb vonásai, bepillantás a keresztény misztika történetébe. Jézus és Mohamed misztikus szerepe.
2. óra: Az iszlám rövid átfogó bemutatása, különös tekintettel azokra a jellegzetességekre, amelyeknek a legnagyobb szerep van az iszlám misztikában (az isteni egység megvallása, Mohamed próféta szerepe, a Korán, az isteni törvény, az ún. *saría* szerepe).
3. óra: Az iszlám misztika főbb általános jellegzetességei, kialakulása és korszakolása. Az amerikai Shems Friedlander „Rumi” filmje.
4. óra: A misztikus gondolkodás alappillérei és fő célkitűzései, a megismerés és szerelem bemutatása szúfi történeteken keresztül. A IX. század két nagy misztikusa, Bisztámi és Dzsunajd, akik napjainkig meghatározzák a szúfi közösségek szellemi irányzatait.
5. óra: Mohamed próféta mint a misztikusok követendő példaképe – Mohamed égi

utazásának a bemutatása az egyetlen illusztrált, uigur kézirat alapján.

6. óra: Bisztámi égi utazásának a történetei.

7. óra: Az első misztikus önéletrajz, a IX. századi Tirmidzi művének az elemzése a szúfi út szempontjából.

8. óra: Az iszlám misztika legnagyobb mártírja – Halládzs életének, perének és eszméinek a bemutatása ránk maradt csekély számú műve és töredéke alapján.

9. óra: Halládzs szenvedései és utóélete a vallási és népi hagyományokban.

10. óra: A szúfi gyakorlat – az út állomásai I. rész.

11. óra: A szúfi gyakorlat – az út állomásai II. rész.

12. óra: Szúfik és malámatik – a tanaikat nyíltan megvalló és azokat titokban tartó misztikusok.

13. óra: A szúfi gondolkodás jellegzetességeit tükröző anekdoták és gyakran abszurd viccek – Naszreddin Hodzsa és Rúmi történeteiből.

Kötelező tananyag:

IVÁNYI Tamás: *Az élet álom*. Kőrösi Csoma Társaság, Budapest 2002.

Ajánlott szakirodalom:

NICHOLSON, Reynold A.: *The Mystics of Islam*. Cambridge 1914 (Többször utánnyomva, utoljára 2003-ban).

UÓ: *Az iszlám misztikája*. Budapest, Farkas Lőrinc Kiadó, 1997. (Az előbbi sok hibával tarkított fordítása, amelyben maga a cím fordítása is félreértésből fakad. Aki teheti, olvassa el az angolt.)

SCHIMMEL, Annamarie: *Mystical Dimensions of Islam*. University of North Carolina Press, 1976. (Többször utánnyomva. A szerző német volta ellenére az angol az eredeti, de németre is lefordították.)

Megjegyzések: —

A szaktanár elérhetősége:

budarab@ludens.elte.hu (az egyetemen)

vagy: budarab@gmail.com (otthon)